

«پژوهشگر کرامی»

صفحاتی را که مشاهده می فرمائید، گزیده ای محدود از یک سند پژوهشی طولانی است که شامل:

برای مشاهده فهرست دیجیتال پایان نامه ها / رساله های می توانید به آدرس ذیل مراجعه کنید:

<http://lib.uok.ac.ir:8080>

در صورت به وجود آمدن هرگونه مشکل و پرسش در زمینه دسترسی، تهیه و استفاده از منابع الکترونیکی و دیجیتال به بخش پایان نامه ها و منابع دیجیتال کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد مراجعه نموده و تماس بگیرید!

شماره تماس ۰۸۷-۳۳۶۲۴۰۰۶

دانشگاه کردستان
دانشکده زبان و ادبیات
گروه زبان و ادبیات فارسی

رساله دکتری در رشته زبان و ادبیات فارسی
گرایش ادبیات فارسی

عنوان:

بازنمایی وطن در شعر فارسی و کوردی معاصر
(شاملو و اخوان ثالث، شیر کو بیگس و عبدالله پشیو)

پژوهشگر

سیوان محمد طاهر بیانی

استاد راهنما

دکتر پارسا یعقوبی جنبه‌سرای

دکتر بهروز چمن‌آرا

استاد مشاور

دکتر تیمور مالمیر

تیر ۱۴۰۲

دانشگاه کردستان
دانشکده زبان و ادبیات
گروه زبان و ادبیات فارسی

رساله دکتری در رشته زبان و ادبیات فارسی گرایش ادبیات فارسی

عنوان

بازنمایی وطن در شعر فارسی و کوردی معاصر
(شاملو و اخوان ثالث، شیر کو بیگس و عبدالله پیشو)

پژوهشگر

سیوان محمد ظاهر بیانی

استاد راهنما

دکتر پارسا یعقوبی جنبه‌سرایبی

دکتر بهروز چمن‌آرا

استاد مشاور

دکتر تیمور مالمیر

تیر ۱۴۰۲

دانشگاه کردستان
دانشکده زبان و ادبیات
گروه زبان و ادبیات فارسی

رساله‌ی ارائه شده به عنوان بخشی از فعالیت‌های تحصیلی لازم جهت اخذ درجه‌ی
دکتری (Ph.D.) در رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی گرایش ادبیات فارسی

عنوان:

بازنمایی وطن در شعر فارسی و کوردی معاصر
(شاملو و اخوان ثالث، شیرکو بیگس، عبدالله پشیو)

پژوهشگر:

سیوان محمد طاهر بیبانی

در تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۰۳ توسط کمیته‌ی تخصصی و هیئت داوران زیر مورد بررسی قرار گرفت و
با نمره ۱۸.۵۰ و درجه‌ی بسیار خوب به تصویب رسید.

امضاء	مرتبہ علمی	نام و نام خانوادگی	هیئت داوران
	استاد	دکتر پارسا یعقوبی جنبه‌سرای	۱. استاد راهنما
	استادیار	دکتر بهروز چمن‌آرا	۲. استاد راهنما
	استاد	دکتر تیمور مالمیر	۳. استاد مشاور
	استاد	دکتر علی محمد موذنی	۴. استاد داور خارجی
	دانشیار	دکتر علیرضا شوهانی	۵. استاد داور خارجی
	استادیار	دکتر سید اسعد شیخ احمدی	۶. استاد داور داخلی
	استادیار	دکتر هیوا حسن پور	۷. استاد داور داخلی

مهر و امضاء معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده

مهر و امضاء مدیر گروه

چکیده

وطن مفهومی است در دوره‌های مختلف تاریخ، تحت تأثیر موضوعات اجتماعی، سیاسی و اقلیمی مفهومی متفاوت داشته است و با توجه به این مفهوم در آثار ادیبان هر دوره بازنمایی متفاوتی نیز داشته است. از آن جا که ادبیات و آثار ادبی بستر مناسبی برای نمایش دادن و بیان دغدغه‌های ذهنی افراد جامعه است، مفهوم وطن نیز در دوره‌هایی از تاریخ، مفهوم غالب بوده است و ادبیات مقاومت یکی از مناسب‌ترین محمل‌های نمایش این موضوع است. همزمان با انقلاب مشروطه در ایران و انقلاب مردم عراق علیه عثمانی‌ها، شاعرانی پا به عرصه ادبیات نهادند که وجه مشترک شعرشان وطن‌دوستی و میهن‌پرستی بود؛ وجه مشترکی که در زبان شعر و بیان رمزآلود و استعاره‌ای شعرشان تجلی تازه پیدا می‌کند. اما با به وجود آمدن مفاهیم «هویت» و «فردیت»، وطن بازنمایی متفاوتی پیدا می‌کند که در پژوهش حاضر به بررسی نمودهای برساخت وطن و شیوه‌های تجلی آن در اشعار دو تن از شاعران پارسی‌گوی (شاملو و اخوان ثالث) و دو تن از شاعران کرد زبان (عبدالله پشیو و شیرکو بیکه‌س) بر مبنای توصیفی تحلیل تطبیقی پرداخته شده است. نتیجه‌ی پژوهش نشان می‌دهد که شاملو در شاعران پارسی‌گوی و شیرکو بیکه‌س در میان کردزبانان ارتباط عاشقانه‌ای با وطن برقرار کرده‌اند. اخوان از وطن‌پرست‌ترین شاعران زبان فارسی معاصر است و عشق به وطن در اشعار پشیو نیز بارز است که البته نسبت به اخوان وضوح و صراحت کمتری دارد. پشیو در راستای وطن‌دوستی استعمارستیز است و این ناخرسندی به وضوح در اشعارش مشاهده می‌شود. آن‌چه که شاملو را از سایر شاعران متمایز می‌کند، عشق او به مردم در کنار وطن است. او همزمان با وطن به مردم وطن نیز عشق می‌ورزد. چیزی که در اشعار اخوان، هرچند وطن‌دوست‌ترین شاعر معاصر ایرانی است، کمتر و یا به صراحت شاملو احساس نمی‌شود. همچنین در تفاوت شاعران فارس و کردزبان باید گفت که هرچند حس وطن‌دوستی در اشعار همه شاعران مورد پژوهش وجود دارد، اما صراحت بیان و ابراز عشق به وطن در اشعار شاعران پارسی‌گوی، به مراتب پررنگ‌تر است؛ تا جایی که پشیو بیشتر از جنبه استعمارستیزی به وطن نگریسته است و عشق به معنای آن‌چه در آثار شاعران دیگر وجود دارد، در اشعار او مشاهده نمی‌شود.

واژگان کلیدی: احمد شاملو، اخوان ثالث، شعر معاصر، عبدالله پشیو، وطن، مهدی شیرکو بیکه‌س.

University of Kurdistan

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مقدمه و کلیات
۱-۱-۱	مقدمه
۱-۱-۲	بیان مسأله
۱-۱-۳	مبانی نظری تحقیق
۱-۱-۴	پرسش‌های تحقیق
۱-۱-۵	فرضیه‌های تحقیق
۱-۱-۶	جنبه‌های نوآوری تحقیق
۱-۱-۷	روش تحقیق
۱۷	فصل دوم: پیشینه تحقیق و مرور منابع
۱۸	پیشینه تحقیق
۲۳	فصل سوم: اصطلاحات و مبانی نظری تحلیل
۳-۱-۱	ادبیات تطبیقی
۳-۱-۲	وطن
۳-۱-۳	ملت
۳-۱-۴	هویت
۳-۱-۵	ناسیونالیسم
۳-۱-۵-۱	ناسیونالیسم کردی
۳-۱-۶	شوونیسم
۳-۱-۶-۱	کشور
۴۶	فصل چهارم: بررسی و تحلیل
۴-۱	احمد شاملو
۴-۱-۱	وطن نوستالوژیک
۴-۱-۲	وطن فیزیکی
۴-۱-۳	انسان‌گرایی
۴-۱-۴	خود و دیگری
۴-۱-۵	سره‌گرایی
۴-۲	مهدی اخوان ثالث
۴-۲-۱	وطن نوستالوژیک
۴-۲-۲	وطن فیزیکی
۴-۲-۳	انسان‌گرایی
۴-۲-۴	خود و دیگری
۴-۲-۵	سره‌گرایی
۴-۳	شیرکو بیکه‌س

- ۱۰۲.....۴-۳-۱- وطن نوستالوژیک
- ۱۱۱.....۴-۳-۲- وطن فیزیکی
- ۱۱۳.....۴-۳-۳- انسان گرایی
- ۱۱۷.....۴-۳-۴- خود و دیگری
- ۱۲۲.....۴-۳-۵- سره گرایی
- ۱۳۰.....۴-۴- عبدالله پشیو
- ۱۳۱.....۴-۴-۱- وطن نوستالوژیک
- ۱۳۷.....۴-۴-۲- وطن فیزیکی
- ۱۴۰.....۴-۴-۳- انسان گرایی
- ۱۴۳.....۴-۴-۴- خود و دیگری
- ۱۴۶.....۴-۴-۵- سره گرایی
- ۱۴۷.....۴-۵- نتیجه گیری
- ۱۴۸.....۴-۶- پیشنهادها
- ۱۵۲.....منابع

فهرست جدول

صفحه

عنوان

جدول ۴-۱: تشابه و تفاوت شعرای مورد بحث در زمینه مسائل نامبرده در پژوهش حاضر..... ۱۵۱

فصل اول
مقدمه و کلیات

وطن به مفهومی تاریخی-انتزاعی ارجاع دارد که دلالت‌های فیزیکی، گروهی و روانی یافته و در معناشناسی استعاری لایه‌های شاعرانه و نو به خود گرفته است. یکی از عمده‌ترین مسائل عاطفی که حوزه‌ی گسترده‌ای از تأملات انسان را در دوران ما به خود مشغول داشته، مسئله‌ی وطن است. دسته‌ای با شیدایی تمام از مفهوم وطن سخن می‌گویند و جمعی نیز برآنند که وطن حقیقتی ندارد. زمین است و آدمیان، همه جا وطن انسان است و جهان را وطن انسان می‌شمارند. آنچه مسلم است این است که مفهوم وطن و وطن‌پرستی، در ادوار مختلف تاریخ بشر و در فرهنگ‌های متفاوت انسانی، وضع و حال یکسانی ندارد. در برخی از جوامع شکل و مفهوم خاصی داشته و در جوامع دیگر شکل و مفهوم دیگر. حتی در یک جامعه نیز در ادوار مختلف ممکن است مفهوم وطن به تناسب هیأت اجتماعی و ساختمان حکومتی و بنیادهای اقتصادی و سیاسی تغییر کند.

مفهوم وطن در زبان فارسی با مفاهیمی همچون میهن و کشور فصول مشترک معنایی دارد؛ اما به تمامی هم معنا نیست. این امر باعث ایجاد دشواری در فهم دقیق این مفهوم است. به عبارت دیگر، می‌توان معانی جامعی در این خصوص ایراد کرد؛ اما در مانعیت این تعریف دشواری‌هایی وجود دارد. به بیان ساده، وطن اشاره به خانه یا جایی دارد که انسان از منظر روانی و تاریخی خود را بدان وابسته می‌داند و برای دفاع از آن می‌کوشد. در زبان‌های اروپایی نیز مفاهیمی چون هوم^۱ و هوملند^۲ در زبان انگلیسی، هایم^۳ و هایماتلند^۴ در زبان آلمانی به معنای خانه و سرزمین مادری یا وطن هستند. اشاره فلسفی-روانکاوانه فروید به مفهوم هایملیش و هایملیشکایت^۵ در توصیف مفهوم «خانه» به مثابه ارتباط نوستالوژیک و نهادینه شده انسان به مادر به واسطه وابستگی پیشینی جنین به رحم، نشان از وابستگی عاطفی انسان به مفهوم انتزاعی خانه و به همین ترتیب به تمامی مفاهیم انتزاعی مرتبط با خانه دارد که دلالت‌های آن، گاه همچون کشور یا میهن، وجه فیزیکی؛ گاه چون هم‌وطن و وجه گروهی و گاه در معنای هم‌تبار، وجه تاریخی به خود می‌گیرند. مفهوم فرویدی خانه، به عبارت ساده به هر آنچه که متعلق به خانه است، بیگانه نیست، آشنا یا خانوادگی است و نزدیک و دوستانه است اشاره دارد (Freud, S. 1917). می‌توان گفت در هنگام فقدان، تهدید یا بحران، رابطه بین فرد و وطن نوستالوژیک‌تر، عاطفی‌تر و شکننده‌تر است؛ بر همین اساس به واسطه جنگ‌های پی‌درپی، اشغال، استعمار و محدودیت‌های درون مرزی، وطن در عین آن که مورد توجه ویژه شعر است، بر شاعر نیز اثرگذار بوده است. در اینجا ما بر آن نیستیم تا تبارشناسی یا تاریخ تطور مفهوم وطن را به بحث بگذاریم، اما اشاره به این نکته اساسی ضروری است که مفهوم وطن همواره ثابت و بدون تغییر نبوده و دلالت‌های فرهنگی، تاریخی و گفتمانی آن بر اساس تفاوت زمان-مکانی متفاوت و متنوع است. برای مثال (Tenosi, 1975) در باب وطن در شعر عربی به صورتی تاریخی و تحلیلی معانی وطن را بررسی کرده و در فصلی مبسوط درباره وطن در دوران جاهلیت می‌گوید: منظور از وطن، تعبیری از اماکن مسکونی مانند خیمه و خانه بود، سپس در معنایی وسیع‌تر به معنای محل زندگی همچون مغنی و ربع، اطلال، ویرانه‌های خانه‌ها، منزلگاه‌های قبیله و گاه تنها به صورت عام به معنای بلد، وطن و زمین بوده است. از این رو وطن در گذشته به معنای «سکونت‌گاهی که انسان در آن منزل زندگی می‌کند و با خانواده و خویشاوندان خود در آن به سر می‌برد می‌باشد. ممکن است وطن انسان زادگاه او و محل زندگی خانواده و خویشاندان نزدیک او باشد، اعم از اینکه خیمه او باشد یا یک مرغزار که انسان کودکی و جوانی خود را در آن سپری کرده باشد» (محمد زغینه، ۲۰۰۹: ۶۸).

1. Home

2. Homeland

3. Heim

4. Heimatland

5. Heimlich; Heimlichkeit

با این حال، این نگرش در این عصر و روزگار دچار تغییر و تحول شده و وطن از قالب عشیره و مال خارج شده و معنای دیگری را در بر گرفته است. وطن به عبارت دیگر، به معنای سیاسی نوین خود دوشادوش ملت و جامعه توسعه یافته است. به این معنی که قطعه زمینی است که جمعی در آن زندگی می‌کنند و دارای فرهنگ عمومی، زبان، تاریخ و سر نوشت مشترک هستند. و در اساطیر اولیه ایرانی «بهترین سرزمینی که خدا آفرید، ایرانویچ است» (اسلامی ندوشن، ۱۳۷۶: ۲۳، به نقل از اوستا، نیز ر.ک اوستا، ۱۳۷۵: ۱۳۹، ۱۴۲، ۲۲۴، ۲۵۵). تمام اساطیر دینی و ملی ایرانیان باستان به «ایران» و «آریا» وابسته است. آیین‌های کهن هر ایرانی را به سرزمین ایران دوخته است یعنی سعادت او در آبادی و رونق سرزمین اهورایی ایران است... (صفا، ۱۳۷۶: ۲۳ - ۲۴).

ایران یا ایرانویچ مهم‌ترین عنصر تقدیس شده در اساطیر اولیه ایرانی است که در گفتمان ایران‌شهری شاهنامه فردوسی و متفکران امروز برجسته شده است. این برجسته‌سازی حاصل نگرشی اسطوره‌ای به ایران به مثابه مرکز جهان و مهد تمدن است در حالی که همواره در میان خیل دشمنان محاصره و همیشه از شش جهت در معرض خطر است. در پی وقوع انقلاب مشروطه و پس از جنگ‌های اول و دوم جهانی که منجر به اشغال ایران از سوی متفقین شد، نگرش عمومی در شعر فارسی به دو مفهوم هویت و فردیت، زیر تأثیر نگرش‌های نوین غربی دگرگون شد. وطن به یکی از شاخص‌ترین و پرسمادترین مضمون‌های شعر این دوره تبدیل شد که جلوه‌های آن را در اشعار بسیاری از شاعران و نویسندگان این دوره می‌توان دید.^۱ در دوره‌ی مشروطه، اشعار وطنی از بسامد بسیار بالایی برخوردار بود و اگر بخواهیم این صبغه وطن‌دوستی را از ادب مشروطه بزدااییم، از ادب راستین مشروطه، چیز شکوه‌مندی باقی نمی‌ماند (آجودانی، ۱۳۷۸: ۲۱).

دلالت مفهوم وطن در این دوره، وطنی است که مورد اشغال بیگانگان قرار گرفته است؛ اما دلالت معنایی این مفهوم در دوره پس از مشروطه که مصادف با روی کار آمدن پهلوی اول و دوم است، متأثر از فضای استبداد و خفقان حاکم بر جامعه است. در حالت نخست، رویکرد شعر واقع‌گرایانه، حماسی و بیان مستقیم است، اما در حالت دوم، رمزگونه، سمبلیک و استعاری می‌شود. در این برهه از تاریخ تطور اجتماعی ایران، در ادبیات ملی و مقاومت، واژگانی چون رعیت، بنده و... که حاکی از انفعال توده‌های مردم است، نمود بیشتری می‌یابند. اگر در گذشته تنها خسروان صلاح مملکت خویش را می‌دانستند و تنها همانان بودند که حق دخالت در آن را داشتند، در این دوره این توده‌های مردمی هستند که اندیشیدن به مصالح کشور را وظیفه خود می‌دانند و سرنوشت خویش را در گرو آن می‌دانند (نیکوبخت و زارع، ۱۳۸۵: ۱۳۸). وقتی بهار می‌گوید «یا مرگ یا تجدد و اصلاح» (بهار، ۱۳۸۲: ۲۳۲) در واقع بیان‌کننده خواسته‌های توده‌های مردمی است که دیگر خود را بنده سلاطین و رعیت آنان نمی‌دانند و خواستار ایفای نقش فعال در اداره امور مملکت خود بودند. در مجموع، بر پایه شعر فارسی عصر مشروطه، مفهوم وطن گسترده‌تر شد و تازگی‌هایی یافت و آن را نسبت به گذشته متمایز کرد، هرچند مفاهیم کهن آن نیز کم و بیش حضور خود را حفظ کرده است. اما به طور کلی، با بررسی درون‌مایه‌های وطنی در شعر عصر مشروطه آشکار می‌شود که مفهوم وطن در شعر این دوره، متفاوت از آن چیزی است که در گذشته ابراز شده است. وجه غالب مفاهیم گذشته، برگرفته از باورهای دینی است؛ در حالی که مفاهیم تازه عمدتاً متأثر از تحولات سیاسی اجتماعی دوران معاصر است که پیوستگی مستقیم و ملموس با دین نداشته‌اند. بسیاری از تحولات دوران معاصر از جمله کودتای ۲۸ مرداد، انقلاب اسلامی، ملی شدن صنعت نفت و... به طور مستقیم و غیرمستقیم در تجلی مفهوم وطن برآمده از جامعه در اشعار شاعران از جمله اخوان‌ثالث، شاملو و دیگران تأثیر داشته است.

^۱ شاعران این دوره برای مثال: میرزاده عشقی ۱۸۹۳-۱۹۲۴، محمد تقی بهار ۱۸۸۶-۱۹۵۱، ایرج میرزا ۱۸۷۴-۱۹۲۶، محمد فرخی یزدی ۱۸۸۹-۱۹۳۹، سیداشرف‌الدین حسینی ۱۸۷۰-۱۹۳۴.

بنابراین، مفاهیم و موضوعات انکارناپذیر، وطن، میهن، کشور، مملکت، همشهری، هم‌وطن و سایر مفاهیم و موضوعات مشابه و هم راستای دیگری است که در این جنبه و بعد بخشی مهم از فکر و اندیشه انسان را به خود اختصاص داده و سهم قابل توجهی از توان و انرژی او را به خویشتن مشغول ساخته است.

در ذهن و اندیشه‌ی شاعران مختلف و در طول تاریخ، برداشتها و صورهای متفاوتی از وطن وجود داشته و در طول تاریخ کم‌وبیش تغییراتی در آن حاصل شده است. در برخی از ادوار به صورت آشکارتری جلوه کرده و زمانی رنگ و صبغه‌ی ضعیف‌تری به خود گرفته است و گاه از حد مفهوم مادی تجاوز کرده و به عالم روح و معنی گرایش یافته است.

البته مسئله‌ی وطن و ملیت به شکل جدید و اروپایی آن، که امروزه در سراسر جهان مورد توجه ملت‌ها است، سابقه‌ای چندان طولانی ندارد و از غرب به دیگر سرزمین‌های جهان راه یافته است و در غرب نیز سابقه‌ی دیرینه‌ای ندارد. ادبیات آیینی‌ای است که عواطف مردم را در طول تاریخ در خود نشان داده است. از مفهوم وطن و حس قومیت جلوه‌های گوناگونی را در خود ثبت کرده و می‌توان این تجلیات را در صور گوناگون آن دسته‌بندی کرد و از هر کدام نمونه‌ای عرضه داشت.

نخستین جلوه‌ی قومیت و یاد وطن در شعر فارسی، تصویری است که از ایران و وطن ایرانی در شاهنامه به چشم می‌خورد. این حماسه‌ی بزرگ نژاد ایرانی، از آغاز تا انجام، گزارش گیر و دارهای قوم ایرانی با اقوام همسایه و مهاجم است و جای جای از مفهوم وطن ایران یاد شده و فردوسی ستایشگر این مفهوم در این کتاب است که اگر بخواهیم همه‌ی مفاهیم وطن‌پرستی را در شاهنامه بیان کنیم از در این پژوهش نمی‌گنجد. برخی از آن موارد عبارتند از:

ز بهر برو و بوم و پیوندخویش	زن و کودک خرد و فرزند خویش
همه سر به سر تن به کشتن دهیم	از آن به که کشور به دشمن دهیم

فردوسی، ۱۰۲۷

همچنین اسدی در گرشاسبنامه در بیغاره‌ی چینیان چنین گوید:

مزن زشت بیغاره بر ایران زمین	که یک شهر از آن به ز ماچین و چین
از ایران جز آزاده هرگز نخاست	خرید از شما بنده هرکس که خواست
ز ما پیشتان نیست بنده کسی	و هست از شما بنده ما را بسی

این گونه تصورات که آشکارترین جلوه‌ی وطن‌پرستی در روزگار پیشینیان است، در بسیاری از برش‌های تاریخ ایران دیده می‌شود و هیچ‌گاه این گونه‌ی تصویری از وطن، ذهن اقوام ایرانی را رها نکرده است؛ با این یادآوری که شدت تظاهرات این عواطف، در برخوردهایی که با اقوام بیگانه روی داده است بیشتر دیده می‌شود و هیچ‌گاه این گونه‌ی تصویری از وطن، ذهن اقوام ایرانی را رها نکرده است.

این گونه اشعار، در ادبیات کردی هم مصداق‌های بارزی دارد، می‌توان گفت که تأثیر کامل احمدخانی، حاجی قادر کویبی و پیرمرد بر وطن‌کردی نمایان گشت و توانست وطن‌کرد را به مرحله تحقق برساند. این نکته نیز به معنای آن است که مرحله شعر کلاسیک به پلی برای انتقال وطن به مرحله شعر نو گردی بدل شد و این امر نیز بر شاعران نوگرای کرد از جمله شیرکو بیکه‌س، عبدالله پشیو و لتیف هلمت و انور مسیفی و بسیاری از شاعران دیگر به شکل‌های مختلف و در دوران مختلف از وطن و ملیت و قومیت یاد کرده‌اند.

اثر گذاشت و وطن‌دوستی عشق‌ورزی به ملت در اشعار آنان بازتاب یافت. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که به ترتیب شعر ادبیات، چاپ و جامعه، و سازمان‌های کردی سرآغازی برای وطن‌کردی به صورت گفتار یا رفتار تحقق یافت.

آن‌چه در ادبیات مورد توجه است این موضوع است که وطن یکی از مفاهیم مهمی است که مورد توجه شاعران فارسی‌زبان و غیرفارسی‌زبان بوده است و با تعبیراتی مانند میهن، زادبوم، سرزمین مادری، زادگاه و... در این اشعار نفوذ

کرده است. پرواضح است که این مفهوم تنها متعلق به دوره‌ی معاصر نبوده و در هر دوره‌ای از شعر فارسی و کردی، تحت تأثیر شرایط سیاسی، فرهنگی و اقلیمی، جلوه‌های متنوعی به خود گرفته است. مفهوم «وطن» از کهن‌ترین ایام تا دوره‌ی معاصر در شعر شاعران تجلی یافته است؛ اما در ادبیات فارسی در دوره‌ی مشروطه و در پی وقوع انقلاب مشروطه، تحت تأثیر ملل اروپایی و با پیدایش مفهوم «هویت» و «فردیت» به یکی از شاخص‌ترین و پربسامدترین مضمون‌های شعر این دوره تبدیل می‌شود که جلوه‌های این مفهوم را می‌توان در اشعار بسیاری از شاعران و نویسندگان این دوره دید. در دوره‌ی پس از مشروطه که مصادف با روی کار آمدن دوره‌ی پهلوی اول و دوم است، مفهوم «وطن» متأثر از فضای استبداد و خفقان حاکم بر جامعه و روی آوردن شاعران به سمبلیسم کم‌رنگ می‌شود. به طوری که آتش فروزان وطن‌خواهی که در دوره‌ی مشروطه شعله‌ور شده بود، در دوره‌ی پس از مشروطه به آتش زیر خاکستر تبدیل می‌شود و جلوه‌های متفاوتی به خود می‌گیرد.

از این رو، در طول تاریخ وطن‌ستایی‌ها و جلوه‌های مختلفی از وطن دوستی در فرهنگ و میراث بشری حضور پیدا کند و در آثار مختلف برجا مانده از آن‌ها نقش و سهم داشته باشند. به همین خاطر در حوزه‌ی ادبیات نیز که یکی از مسلم‌ترین عرصه‌های امور فرهنگی بشر به شمار می‌رود، ستایش از وطن و جلوه‌ها و جوانب مختلف آن امری متعارف و آشنا است و این امر در ذهن و زبان حماسه‌سرایان و شاعران مشهور به ملی‌گرا و وطنی تجلی یافته است. در زبان کردی نیز شاعران و نویسندگان نامدار و شهیر به وطن‌ستایی و توصیف جلوه‌ها و جوانب آن روی آورده و در این باره داد سخن سر داده‌اند و از این طریق کوشیده‌اند نشان دهند که وطن آنان از چه ویژگی‌ها و امتیازاتی نسبت به سایر ممالک و ملل دیگر برخوردار است و به این ترتیب ضمن تفاخر و مباهات به جلوه‌های مختلف وطن خویش گاهی نیز کاستی‌ها، گرفتاری‌ها، نارسایی‌ها و... آن را در شعر خویش بازگو کرده‌اند.

قانع، یکی از نامدارترین شعرای مشهور به وطن‌ستایی در توصیف یکی از بخش‌های وطن، یعنی شهر مریوان که زادگاه خود او نیز به شمار می‌رود، گفته است:

ئەم خاکی مەریوانە وە کوو جەننەتی خەزرا
پڕپە لە مەلە ک یەعنی خەجی و فاتم و عوزرا
ئەم خاکی مەریوانە وە کوو خولدی بەرینە
ئەم خاکی مەریوانە وە کوو عەرشی موعەللا
ئەم خاکی مەریوانە برا گردی سەفایە
ئەم خاکی مەریوانە وە کوو زروەیی ئەعلا
ئاو سارد وەهەوا سووک و فەرەح بەخەش و عەتددار
بۆن خۆشترە دڕکی لە دوو سەد نەرگسی شەهلا

(قانع، ۱۳۹۳: ۵۱).

ترجمه:

این خاک مریوان همانند جنت خضرا است
سرشار از فرشته، یعنی خدیجه، فاطمه و عذرا است
این خاک مریوان همانند بهشت برین است
این خاک مریوان همانند عرش معلی است
این خاک مریوان، ای برادر! کوه صفا است
این خاک مریوان اوج اعلی است

منابع

- ابریشمی، عبدالله (۱۳۷۳). نقد و بررسی ناسیونالیسم. چاپ اول. تهران: اختران.
- احمدی، امین (۱۳۸۹). مفهوم وطن در اشعار شاعران مشروطه و معاصر. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- اخوان ثالث، احمد (۱۳۹۷). دیوان اشعار. تهران: زمستان.
- ادمیت، فریدون (۱۳۴۹). اندیشه‌های میرزا فتحعلی آخوندزاده. تهران، نشر خوارزمی.
- اسلامی ندوشن، محمدعلی (۱۳۷۶). ایران و تنهاییش. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- اشرف، احمد (۱۳۷۳). ایران‌نامه. سال دوازدهم. تابستان. شماره ۳، صص ۵۲۱-۵۵۰.
- امیر زیاری کیکاوس بن اسکندر بن قابوس بن وشمگیر بن زیار، (۱۳۳۵ ه.ش). قابوس نامه، تصحیح دکتر امین عبدالمجید بدوی. چاپ اول. چاپخانه آتشکده. نشریات ابن سینا.
- امیری، ربیع (۱۴۰۰). نشانه شناسی الفاظ حاوی مفهوم وطن در اشعار سلیمان العیسی بر اساس دیدگاه چارلز پیرس. ادب عربی، سال ۱۳، شماره ۳، پاییز. صص ۱۰۶-۱۲۵.
- انوری، حسن (۱۳۸۱). فرهنگ بزرگ سخن، تهران: سخن.
- اوستا (۱۳۷۵). گزارش و پژوهش جلیل دوستخواه. ج ۱. تهران: مروارید.
- آجودانی، ماشالله (۱۳۸۷). یا مرگ یا تجدد. چاپ چهارم. تهران: اختران.
- آشوری، داریوش، (۱۳۸۷). دانشنامه سیاسی (فرهنگ اصطلاحات و مکتب‌های سیاسی)، تهران: انتشارات مروارید.
- برتون، رولان (۱۳۹۸). قوم شناسی، ترجمه ناصر فکوهی، نشر نی، چاپ هفتم، تهران.
- بیطرفان، مینو (۱۳۹۰). مفهوم وطن در شعر عصر مشروطه، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.
- پراور، زیگبرت سالمن، (۱۳۹۳ ش.ق). درآمدی بر مطالعات ادبیات تطبیقی، ترجمه: دکتر علی رضا انوشیروانی و مصطفی حسینی، تهران: نشر سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها، سمت مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، چاپ اول.
- پورنامداریان، تقی (۱۳۷۴). سفر در مه تأویلی در شعر احمد شاملو. چاپ اول. تهران: زمستان.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۴). فصلنامه مطالعات ملی، سال ششم، شماره ۱. صص ۹-۲۸.
- جعفریان، عاطفه (۱۳۹۵). تأثیر وطن در آثار نزار قبانی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه مازندران.
- حبیبی، علی اصغر و قربانی، الهام (۱۳۹۴). بازنمایی چهره‌ی وطن در اشعار بلند الحیدری. نشریه‌ی ادبیات پایداری. سال هفتم. شماره سیزدهم. صص ۲۵-۴۴.

حسنى، فاطمه (۱۳۹۵). *تحليل گفتمان وطن و وطن دوستى در شعر دوره مشروطه با نگاهی به پیشینه مفهومی آن در زبان فارسی*. پایان نامه ن دکتری، دانشگاه سمنان.

دادبه، اصغر (۱۳۸۵). *سعدی و حب وطن*. مجله‌ی سعدی‌شناسی. دفتر دهم. صص ۲۷-۴۴.

دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷). *لغت نامه، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران*.

دی اسمیث، آنتونی (۱۳۸۳). *ناسیونالیسم (نظریه، ایدئولوژی، تاریخ)*. ترجمه منصور انصاری، تهران: نشر تمدن ایران.

زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۸۳). *آشنایی با نقد ادبی، تهران: سخن*.

زرین کوب، محمد (۱۳۵۸)، *چشم انداز شعر نو فارسی، تهران: انتشارات توس*.

شاملو، احمد (۱۳۹۷). *مجموعه اشعار احمد شاملو*. تهران: نگاه.

شاه‌حسینی، ناصرالدین و سرحدی، مشعود (۱۳۹۰). *«لیلای وطن در آغوش شعر مشروطیت»*. فصل‌نامه‌ی تحقیقات تعلیمی و غنایی زبان و ادب فارسی. شماره دهم. صص ۲۲۷-۲۵۷.

شریعتی، علی (۱۳۶۱). *بازشناسی هویت ایرانی-اسلامی (مجموعه آثار ۲۷)*. تهران: الهامی

شریف‌پور عنایت‌الله، ترابی علی‌حسن (۱۳۹۴). *«وطن‌گرایی در شعر دفاع مقدس»*. نشریه ادبیات پایدارى. سال هفتم. شماره سیزدهم. صص ۱۶۰-۱۸۲.

شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۵۲). *«تلقى قدما از وطن، الفبا، دوره اول، جلد دوم»*.

شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۸۳). *ادوار شعر فارسی از مشروطیت تا سقوط سلطنت*. چاپ دوم. تهران: سخن.

شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۸۹). *«تلقى قدما از وطن»*. مجله‌ی بخارا. سال دوازدهم. شماره ۷۵. صص ۱۶-۴۵.

شمس لنگرودی (محمد تقی جواهری گیلانی) (۱۳۷۰). *تاریخ تحلیل شعر نو، تهران: نشر مرکز، چاپ اول، جزء اول*.

شورل، ایو، (۱۳۸۶). *ادبیات تطبیقی، ترجمه دکتر طهمورث ساجدی، تهران: انتشارات امیر کبیر*.

شیخ بهایی، محمد بن حسین (۱۳۸۵). *نان و حلوا*. تهران: آگاهان ایده

صاحب‌اختیاری، بهروز (۱۳۸۷). *احمد شاملو شاعر شبانه‌ها و عاشقانه‌ها*. چاپ دوم: تهران: هیرمند.

صفا، ذبیح‌الله (۱۳۷۶). *تاریخ سیاسی و اجتماعی و فرهنگی ایران تا پایان عهد صفوی*. تهران: فردوسی.

عبادیان، محمود (۱۳۸۷). *درآمدی بر ادبیات معاصر ایران*. تهران: نشر مروارید.

عشقی، میرزاده (۱۳۵۷). *کلیات مصور*. تألیف و نگارش علی اکبر مشیر سلیمی، تهران: امیر کبیر، هفتم.

قرآن کریم، (۲۰۰۷). *دمشق، نشر دار المعرفة*.

کفانی، محمد عبدالسلام (۱۳۸۲). *ادبیات تطبیقی پژوهشی در باب نظریه ادبیات شعر روایی*. ترجمه: حسین سیدی. مشهد: به نشر.

کلهون، کریگ (۱۳۹۵)، *ملت‌ها مهم‌اند، فرهنگ، تاریخ و رؤیای جهان وطنی، ترجمه محمد رضا فدایی، چاپ اول، کتاب ما، انتشارات شیرازه*.

کلیات دیوان شاد روان میرزا ابوالقاسم عارف قزوینی (۱۳۲۷)، به کوشش سیف‌ازاد، تهران: تابان، دوم.

کاخی، مرتضی (۱۳۷۰). *باغ بی‌برگی*. چاپ اول. تهران: زمستان.

کریمایی، ریحانه و هاشمی اصفهانی، ماندانا (۱۳۹۸). *«نگاهی به وطن مألوف از دیدگاه مولانا بر اساس مثنوی»*. مجله مطالعات عرفانی. شماره ۲۹. صص ۲۰۱-۲۲۶.

گل‌محمدی، احمد، (۱۳۶۸). *گفتمانهای هویت‌سازی در عصر جهانی شدن، مجموعه مقالات همایشی گویت ملی و جهانی شدن، تهران: مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی*.

گل‌محمدی، احمد، (۱۳۸۱). *جهانی شدن و فرهنگ هویت، تهران: نشر نی*.

گودرزی، حسین (۱۳۸۵). *مفاهیم بنیادین در مطالعات قومی، تهران: مؤسسه مطالعات ملی*.

ماتیل، الکساندر (۱۳۸۴). *دایرةالمعارف ناسیونالیسم*. ج ۳. ترجمه کامران فانی و دیگران. تهران: کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجهو چاپ سوم.

مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۶). *دموکراسی و هویت ایرانی*. تهران: کویر.
محسنی نیا، ناصر و دانش، فاطمه (۱۳۸۸). «بررسی تطبیقی مفهوم وطن در اشعار بهار و رصافی». *مجله ادبیات تطبیقی*. سال اول. شماره ۱. صص ۱۳۳-۱۵۴.

محمدی آملی، محمدرضا (۱۳۸۰). *آواز چگور*. چاپ سوم. تهران: ثالث.
مختاری، محمد (۱۳۷۸). انسان در شعر معاصر، چاپ دوم. تهران: انتشارات توس.
مرزبان بن رستم بن شهریار بن شروین بن رستم بن سرخاب قارون، اسپهد، (۱۳۷۶) *مرزبان نامه*، تحریر سعدالدین وارینی. انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۲۱۷.

مصدق، حمید و عنایت، حمید (۱۳۹۰). *بنیاد فلسفه‌ی سیاسی در غرب*: از هراکلیت تا هابز. تهران: دانشگاه تهران.
معین، محمد (۱۳۶۰). *فرهنگ فارسی شش جلدی*، جلد چهارم. تهران: انتشارات امیر کبیر.
میرزا اقاخان کرمانی، ۲۰۰۰م، سه مکتوب، *ویرایش بهارم چوبینه*، المان.
ناظم‌الاسلام کرمانی، محمد (۱۳۸۴). *تاریخ بیداری ایرانیان*. چاپ هفتم. تهران: امیر کبیر.
نقی پور، محمدمهدی (۱۳۸۹). «وطن در شعر عارف قزوینی». *مجله نامه پارسی*. شماره ۵۳. صص ۷۷-۵۱.
نیکوبخت، ناصر و زارع، غلامعلی (۱۳۸۶). «وطن در شعر مشروطه». *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی*. سال چهارده. شماره ۵۴ و ۵۵. صص ۱۳۱-۱۴۹.

ولی نیا، بهارک، (۱۴۰۰). مطالعه بین رشته ای شعر مهدی اخوان ثالث و عبدالوهاب البیاتی : تحلیل " انگاره وطن" مطالعات بین رشته ای ادبیات هنر و علوم انسانی. سال اول. شماره اول. صص ۱۱۶ - ۱۳۳.
وینسنت، اندرو (۱۳۷۳). *ایدئولوژی‌های مدرن سیاسی*، ترجمه مرتضی ثاقب‌فر، تهران: انتشارات ققنوس، چاپ اول.
یوسفی، علی (۱۳۸۰). *روابط بین قومی و تأثیر آن بر هویت ملی در ایران*، تحلیلی ثانویه بر داده‌های یک پیامش ملی، فصلنامه مطالعات ملی، سال دوم، شماره ۸. صص ۱۴-۴۲.

منابع عربی

احمد امین (۲۰۱۲)، فیض الخاطر، ج ۱، مصر: مطبعة لجنة التألیف والترجمة.
احمد مختار و عمر (2008)، *معجم اللغة العربية المعاصرة*، مادة (م، و، ط، ن، ی).
بشاره، عزمی (۱۹۸۸)، *المجتمع المدني*، دراسة نقدية مع اشارة للمجتمع العربي، الطبعة الاولى، بیروت: مرکز دراسات الوحدة العربية.

الجاحظ، ابن عثمان عمر و بن بحر «الجاحظ» (۱۹۸۲)، *الحنین الى الاوطان*، لبنان، بیروت: دار الرائد العربي.
خزنده دار، معروف (۱۹۶۹) *الاتجاه الرومانطیقي في الادب الكردي*، مجلة الثقافة الجديدة، ع ۹، ك ۲.
الدقاق، عمر (1963)، *الاتجاه القصصی فی الشعر العربي الحديث*، ط ۴. د.ت بیروت، لبنان: دار الشرق العربي.
زغینه، محمد (2009)، *الابعاد الموضوعية و الخصائص الفنية فی سجينات شعراء جمعية العلماء المسلمين الجزائريين ۱۹۵۴-۱۹۶۲*. د.ط، قسطنطين، الجزائر: دار نومیدیا.

طباطبایی یزدی، محمد کاظم (۱۴۰۹ق)، *العروق الوسطی*، ج ۳، بیروت: مؤسسه علمی.
طنوس، وهیب (۱۹۷۵-۱۹۷۶)، *الوطن فی الشعر العربي من الجاهلیة الى نهاية القرن الثاني عشر الميلادی*. حلب.
القرضاوی، یوسف (۲۰۱۰)، *الوطن والمواطنة*، مصر: دار الشرق.
محمد حسین، محمد (۱۹۸۶)، *الاتجاهات الوطنية فی الادب المعاصر الاول والثانی*، ط ۸، بیروت: مؤسسة الرسالة.
مسعود، جبران (1984)، *الرائد فی المعجم لغوی عصري*، مادة (و، ط، م).

مصطفى رسول، عزالدین (۱۹۶۶)، الواقعية في الادب الكردي، صيدا، بيروت، منشورات دار المكتبة المصرية.
هاليداي، فريد (۲۰۰۰)، الامة والدين في الشرق الاوسط، ترجمة عبدالله النعيمي، الطبعة الاولى، بيروت: دار الساقى.

منابع کردی

احمد سعيد محمد (۲۰۰۸)، که رکوک و بزافی شیعی کوردی، چاپ و په خشی احمدی خانى، سنه، چاپخانهى کانى.
اسماعيل، سرود وهلى (۲۰۱۷)، «رهنگدانهوى خوشهويستى ئافرهت و نيشتمان لای په شیۆ» (بازتاب عشق به زن و وطن از دیدگاه پشیۆ). گوڤارى زانسته مرؤفايه تيبه كان، به غداد. ژماره ۲۲۱. لاپه ره ۲۲۹-۲۵۲.

بيكهس، فايق (۲۰۱۱)، ديوانى شيعرى، ناماده كردنى موحه مدهملا عبد الكريم. چاپى دووهم، سليمانى: چاپخانهى شقان.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۲)، ئه سپيك له په رهى گوڤال، سليمانى: چاپ و په خشى سه ردهم.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۲)، ئيستا كچيك نيشتمانمه، سليمانى: ناوه ندى غزه ل نووس.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۳)، خيراكه مردن خهريكه بگات، سليمانى: چاپخانهى كارۆ.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۹)، سه رجه م ديوانه كان، به رگى ۲، سويد.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۹)، سه رجه م ديوانه كان، به رگى ۱، سويد.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۹)، سه رجه م ديوانه كان، به رگى ۳، سويد.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۹)، سه رجه م ديوانه كان، به رگى ۴، سويد.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۹)، سه رجه م ديوانه كان، به رگى ۶، سويد.

بيكهس، شيركو، (۲۰۱۹)، سه رجه م ديوانه كان، به رگى ۸، سويد.

به رزنجى، هه لو (۲۰۱۲)، «سيمبولى ئالا و نيشتمان له شيعرى عه بدوللا په شيودا» (نماد پرچم و وطن در شعر عبدالله پشيۆ).

گوڤارى هه نار، ژماره ۸۱. لاپه ره ۸۱.

په شيۆ، عه بدوللا (۲۰۰۸)، پشت له نه وا و رووله كرپوه، چاپى سيههم، هه وليتر: چاپخانهى هيشى.

په شيۆ، عه بدوللا (۲۰۰۸)، هه سيم هه وه و ركيفم چيا، چاپى سيههم، هه وليتر: چاپخانهى هيشى.

په شيۆ، عه بدوللا (۲۰۲۰)، سه ولم پولا و كه ناريش دوور، چاپى سيههم، هه وليتر: چاپخانهى هيشى.

خانى، احمدى (۱۳۹۴هـ-ش)، مه م و زين، هه ژار موكرىانى كردويه تى به شيۆه زارى موكرىانى، سنه: خانه و بلاو كردنه وهى چوارچرا.

زه كى به گ، محمد امين (۲۰۱۱)، مشاهير الكورد و كوردستان، ج ۲، بغداد. دار الزمان للنشر و الطباعه و التوزيع.

زيهور، به ختيار (۲۰۰۸)، ديوانى شيعرى، مه محمود زيهور كوى كردوته وه، چاپى سيههم، هه وليتر: ده زگاي ئاراس.

زيهور، عه بدوللا موحه مدهم (۲۰۰۳)، ديوانى شيعرى، محمود زيهور كوى كردوته وه. چاپى يه كه م، هه وليتر: ده زگاي ئاراس.

سابير، ره فيق (۲۰۰۸)، كه لتور و ناسيؤناليسم، سليمانى، مه له ندى كوردولؤجى.

سعيد محمد، ئه حمده (۲۰۰۸)، كه ركوك و بزافى شيعرى كوردى، چاپى يه كه م، سليمانى: چاپ و په خشى سه ردهم.

شيخ سالح، شيخ نوورى (۲۰۰۸)، ديوانى شيعرى، كو كراوهى ئازادعه بدول واحد، به رگى يه كه م، هه وليتر: ده زگاي ئاراس.

عه لى، به ختيار (۲۰۱۱)، سيوى سيههم، سليمانى: كتيبخانهى ئه نديشه.

قانع (۲۰۱۴-۱۳۹۳هـ.ش)، ديوانى شيعرى، كو كردنه وهى بورهان قانع، تهران: نشر پانيد.

گزينگ (۱۹۹۶)، ژماره ۱۲، به وه رگرتن له ليكوليينه وهى: د. ئه مير حسن پور ۲۰۰۱ كوردايه تى و كيشه تئورى، كورد وه ك

نه ته وهى مه ده نى، (به شى چواره م) هافيبون، ژماره ۹.

گوران، عه بدوللا (۱۳۸۶)، ديوانى شيعرى، چاپى سيههم، تهران: نشر پانيد.

موكرىانى، هه ژار (۲۰۰۱)، بو كوردستان، هه وليتر: ده زگاي ئاراس.

وريا قانع، مه ريوان (۲۰۰۶)، ناسيؤناليسم و سه فه ر، سليمانى: چاپخانهى ره نج.

وه لی، عه‌باس (۲۰۰۱)، کورد و ئه‌وانی تر، هه‌ویه ت و سیاسه‌تی پارچه‌پارچه بوو. زهند به‌گیخانی، هاشم ئه‌حمهد زاده، سوید:
ناوه‌ندی ره‌هه‌ند بۆ لیکۆلینه‌وه‌ی کوردی.

Freud, Sigmund, (1917). *An Infantile Neurosis and Other Works* (The Standard Edition of the Complete Psychological Works). Trns. James Strachey. Vol. XVII.

Haper matin ,(2007) *the state and Kurdish in turkey, the question of assi milation, pal grave mc Milan - Oxford* 2008.

Hassan poor, Amir, (1989) *the language factor in national develop meant. standardization of the Kurdish language* (1918- 1985). Urbana

Walker Connor (1994) *Ethno nationalism, the quest four understanding*, Princeton, N, university press .

۱. مقاله مستخرج از رساله:

محمد طاهر بیانی، سیوان، یعقوبی جنبه سرایی، پارسا و چمن آرا، بهروز (۱۴۰۱)، «وطن برساخته در شعر مهدی اخوان ثالث و عبدالله پیشیو»، مجله جامعه شناسی فرهنگ و هنر، ۱۲۹۲-۲۳۰۳.

Abstract

The concept of homeland has evolved throughout history, influenced by social, political, and climatic factors, and has been portrayed differently in literary works of each era. Literature provides a platform for displaying and expressing societal concerns, with the concept of homeland dominating certain historical periods. Literary resistance serves as an apt medium for addressing this issue. During the constitutional revolution in Iran and the Iraqi people's uprising against the Ottomans, a group of poets emerged whose common trait was patriotism. Their poetry conveyed this sentiment through metaphorical and enigmatic language. However, the emergence of "identity" and "individuality" introduced a different representation of the homeland. This study examines the portrayal and manifestation of the homeland in the poems of two Persian poets (Shamlou and Akhwan Thalath) and two Kurdish poets (Abdullah Pashio and Shirko Bikes) through descriptive, analytical, and comparative analysis. The findings reveal that Shamlou and Shirko Bikes among the Kurdish poets establish a romantic relationship with the homeland. Akhwan stands as one of the most patriotic contemporary Persian poets, while Pashio's love for the country is evident in his poems, albeit less pronounced than Akhwans. Pashio's poetry reflects an anti-colonialist sentiment directed towards patriotism, which is clearly expressed in his dissatisfied verses. es Shamlou from other poets is his love for people and his homeland. At the same time, he loves the country and the people of the country. What is felt in the poems of Akhwan, although he is the most patriotic contemporary Iranian poet, is less or not clearly felt. Also, in the difference between Persian and Kurdish-speaking poets, it should be said that although there is a sense of patriotism in the poems of all the studied poets, the frank expression and expression of love for the homeland in the poems of Persian-speaking poets is far more prominent. To the extent that Pashio looked at the homeland more from the anti-colonial aspect, and love in the sense of what is in the works of other poets, is not seen in his poems Akhwan Al- Thalath, Shirko Bikes, Abdullah Pashio.

Keywords: contemporary poetry, homeland, Ahmad Shamlou, Mehdi Akhwan Al- Thalath Shirko Bikes, Abdullah Pashio.

Department of Persian Language and Literature

A Thesis
Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of Ph.D. in Persian Language and
Literature

Title:
**Representation of the homeland in Persian poetry and
contemporary Kurdish (Shirko Bikas, Abdollah Pashiw,
Shamloo and Akhavan)**

By:
Seewan Mohammed Taher Bebane

The above thesis was evaluated and approved by the following members of
the thesis committee with mark 18.50 and very good quality on June 24, 2023.

<u>Position</u>	<u>Title and Name</u>	<u>Signature</u>
1. Supervisor:	Prof. Dr. Parsa yaqhoobi Janbeh Saraie	
2. Supervisor:	Assist. Prof. Dr. Behrooz Chamanara	
3. Advisor:	Prof. Dr. Timoor Malmir	
4. External Examiner:	Prof. Alimohammad Moazeni	
5. External Examiner:	Assoc. Prof. Alireza Showhani	
6. Internal Examiner:	Assist. Prof. Sayed Asaad SheikhAhmadi	
7. Internal Examiner:	Assist. Prof. Hiva Hassanpoor	
Head of Department: Dr. Hiva Hassanpoor		
	Faculty Graduate Coordinator: Dr. Masoud Dehghan	

University of Kurdistan
Faculty of Language and Literature
Department of Persian Language and Literature

A Thesis

**Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Ph.D. in the field of Persian language and literature The trend of
Persian literature**

Title:

**Representation of the homeland in Persian poetry and contemporary
Kurdish (Shirko Bikas, Abdollah Pashiw, Shamloo and Akhavan)**

By:

Seewan Mohammed Taher Bebane

Supervisor:

**Dr. Parsa yaqhoobi Janbeh Saraie
Dr. Behrooz Chamanara**

Advisor:

Dr. Timoor Malmir

June , 2023

**University of Kurdistan
Faculty of Language and Literature
Department of Persian Language and Literature**

**A Thesis
Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of Ph.D. in Persian Language and
Literature**

**Title:
Representation of the homeland in Persian poetry and
contemporary Kurdish (Shirko Bikas, Abdollah Pashiw,
Shamloo and Akhavan)**

**By:
Seewan Mohammed Taher Bebane**

**Supervisor:
Dr. Parsa yaqhoobi Janbeh Saraie
Dr. Behrooz Chamanara**

**Advisor:
Dr. Timoor Malmir**

June, 2023